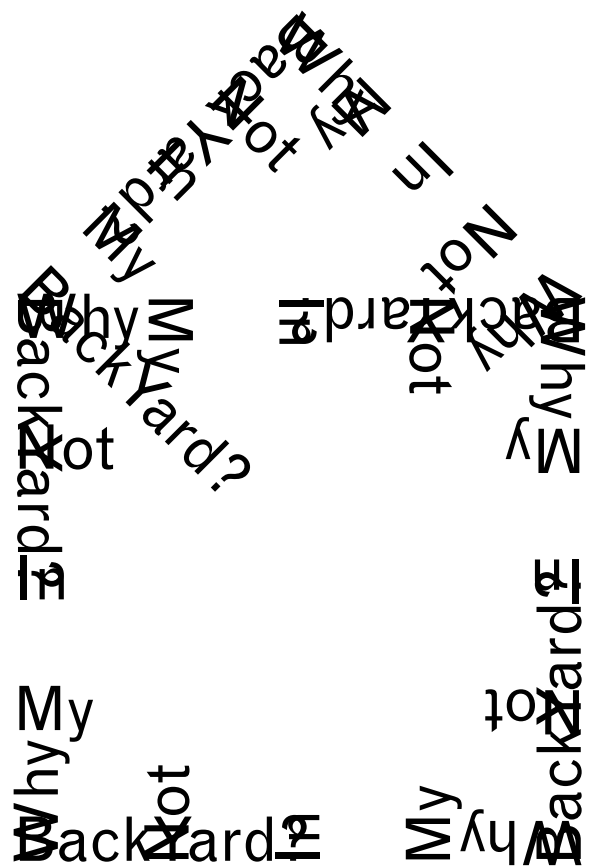

Why NIMBY

Verktøy for bedre
nabodialog

Why Not In My BackYard?

Why NIMBY?

Why NIMBY?

**Verktøy for bedre
nabodialog**

Forfattere

Melina Røe
Siri Bakken
Solvår Wågø

Grafisk design

Saralinn Hembre Singstad

Utgiver

NTNU Samfunnsforskning AS
Desember 2025

ISBN 978-82-7570-794-7

HelsA

Forord

Mange kommuner har stort behov for etablering av nye boliger, men opplever å bli stoppet eller forsinket av nabo protester. «Not In My Back Yard», eller *NIMBY*, er et begrep som benyttes for å beskrive lokal motstand når det skjer endringer i eget nabolag. Mange kommuner møter særlig mye motstand når de skal frem-skaffe boliger for innbyggere med rusutfordringer og/eller psykiske helseutfordringer. Verktøyet *Why Not In My Back Yard* handler om hvordan vi kan snu skepsis og frykt til toleranse og trygghet. Den gir konkrete råd og metodikk for å få til en god nabadialog i forkant, under gjennomføring og deretter i vedlikeholdet av naboskapet. Erfaringer viser at åpenhet, involvering og respektfull kommunikasjon er avgjørende for å bygge tillit – både til tiltaket og til menneskene det gjelder.

Vi erkjenner at motstand ofte kan handle om reelle bekymringer som ikke bare er basert på fordommer og uvitenhet. Derfor er det vårt felles ansvar å skape møteplasser, dele kunnskap og lytte til hverandre.

Forskere i Geminisenteret for helsefrem-mende arkitektur og omgivelser (HelsA) fikk støtte fra Husbanken i 2023–24 og 2024–25 for å analysere problemstillinger knyttet til NIMBY og på bakgrunn av dette utvikle et dialogverktøy. Sammen med de fire kommunene Stavanger, Trondheim, Tromsø og Verdal har vi undersøkt og samlet erfaringer om hva som bør inngå for å etablere, utvikle og vedlikeholde en god nabadialog i planleggingen av boliger, i innflyttingen i nabolagene og i oppfølgingen og vedlikeholdet av naborelasjonen. Vi har gjennom befaringer, møter og workshops fått innspill til hvilke behov kommunen har og i hvilke tilfeller naboreaksjoner

oppleves som særlig utfordrende. Det siste prosjektårets fokus har vært på å prøve ut og forbedre verktøyet sammen med kommunene Stavanger og Tromsø.

Formålet med verktøyet er at det skal kunne brukes av alle som jobber med bosetting, boligpolitikk og nærmiljøarbeid i kommuner, men også for å bevisstgjøre naboer, tjenester og frivilligheten. Vi håper det kan være et praktisk og inspirerende bidrag i arbeidet med å skape inkluderende nabolag for alle.

Trondheim, 1. desember 2025

Geminisenteret HelsA:

Melina Røe

NTNU Samfunnsforskning AS
Mangfold og inkludering

Siri Bakken

NTNU, Fakultet for arkitektur og design
Institutt for arkitektur og planlegging

Solvår Wågø

SINTEF Community
Arkitektur, byggematerialer og konstruksjoner

Innhold

Del 1	Introduksjon	5
	Alle har rett til å bo et sted	6
	Å omdanne utfordringer til potensial	7
	Kommunikasjon, involvering og dialog	8
	Verktøyets formål og bruk	9
Del 2	Verktøyet: Å jobbe med nabodialog	11
	Innledning	12
	Prosess	13
	Planlegging	14
	Innflytting	16
	Oppfølging	18
Del 3	Eksempler fra utprøvingen	21
	Innledning	22
	Tromsø	23
	Stavanger	25
	Oppsummering	28
Del 4	Verktøyet kort oppsummert	29
	Forutsetninger for en god nabodialog	30
	Sjekklistor	31
	Forslag til videre fordypning	35

« , » “ , , | »

— ‘

‘ «

”	Del 1	Alle har rett til å bo et sted	6
	Introduksjon	Å omdanne utfordringer til potensial	7
		Kommunikasjon, involvering og dialog	8
		Verktøyets formål og bruk	9

» ,

, —

» | , “ » , »

Alle har rett til å bo et sted

Å sikre at alle har en bolig er en av velferdsstatens grunnpilarer. Det offentlige har derfor et ansvar for å gi råd og veiledning, skaffe egnede boliger, tildele økonomisk støtte, iverksette bo- og nærmiljøtiltak, og gi oppfølging og tjenester i hjemmet for de mest vanskeligstilte.

Boliger til personer med utfordringer knyttet til rus og/eller psykisk helse (ROP) er et særlig ansvar som krever tett samarbeid mellom flere enheter. Tidligere ble botiltak (boliger for personer med behov for tjenester) ofte forstått som boliger med personalbase. I dag er det økt oppmerksomhet på at folk kan bo i ulike boligtyper og motta tjenester via ambulante tjenester, det vil si tjenester som ytes i hjemmet, for eksempel med tverrfaglige team satt sammen fra kommune og spesialisthelsetjeneste. Boligtypene kan være samlokaliserte boliger med personalbase, bofellesskap med og uten personalbase, småhus, ordinære kommunale boliger eller ordinære privatboliger, både leie og eie.

Et inkluderende nærmiljø er avgjørende for trivsel og normalisering. Samtidig rapporterer

mange kommuner at de ofte er uforberedt på den motstanden som kan oppstå når nye grupper mennesker skal inkluderes i etablerte nabolag. Dialogen med nabolaget blir derfor ikke alltid så god som ønsket.

Heldigvis finnes det mange nabolag som er åpne og inkluderende, der nye boligprosjekter og beboere tas imot med lite motstand. Andre steder møtes nye prosjekter med noe mer uro. Skepsis kan være basert på fordommer mot enkelte grupper eller basert på tidligere negative erfaringer i nærmiljøet.

NIMBY beskriver naboprotester og lokal motstand mot etablering av boliger eller institusjoner for nye grupper i eksisterende nabolag. De som reagerer kan ha forståelse for at alle må bo, men det uttrykkes bekymring for at dette kommer tett på deres eget bosted og privatliv.

Why NIMBY er et samarbeidsprosjekt som har utforsket NIMBY-problematikk og hvordan man kan møte naboprotester med dialog og involvering.

Å omdanne utfordringer til potensial

Protester kan foregå på ulike måter. Det opprettes Facebook-grupper, det sendes e-poster og brev til kommunale enheter og politikere, og i noen tilfeller kobles media på. Naboprotester kan av og til uttrykke manglende raushet, men de kan også være et berettiget kritisk blikk på svakheter ved et kommunalt boligprosjekt – svakheter som det faktisk går an å gjøre noe med.

På denne måten kan naboprotester være konstruktive og verdt å lytte til. De kan bidra til å synliggjøre ressurser, engasjement og mennesker som bryr seg, og de kan avdekke både svake medvirkningsprosesser og mangler i kommunens planarbeid. Samtidig kan protestene utløses av frykt – som følge av manglende kunnskap, tidligere negative erfaringer eller en opplevelse av maktesløshet.

Flere kommuner erfarer at nabolag ofte stiller seg positive til nye grupper når boligene først er etablert, og at det å bo i samme nabolag går bedre enn mange fryktet. Å legge til rette for god nabodialog er derfor viktig – også der motstanden er liten. Kommunene bør sørge for å vedlikeholde gode relasjoner og bygge videre på den tilliten som opparbeides underveis.

Samarbeidskommunene har beskrevet ulike tematiske utfordringer, men de viktigste har vært knyttet til rekkefølgen på elementer i prosessen og kommunikasjon med berørte og naboer i aktuelle bomiljøer.

Erfaring viser at holdningsskapende arbeid for å redusere NIMBY-holdninger gjerne handler om åpenhet, kunnskapsdeling, tilhørighet og reell medvirkning. Når naboene opplever trygghet, stolthet og eierskap, reduseres motstand betydelig. Det er derfor et mål at verktøyet skal bidra ikke bare til prosessgjennomføring og konkret dialog i boligprosjektet, men til holdningsskapende arbeid og bevisstgjøring for alle involverte og berørte.

Oppsummert viser erfaringene fra utviklingen og utprøvingen av verktøyet at fungerende nabodialog er avgjørende for å nå målet om å sikre nok boliger for de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. God kommunikasjon danner grunnlag for bedre tillit mellom kommune og nabolag. De færreste beboere – uavhengig av om de har utfordringer eller ikke – ønsker å være til irritasjon for sine omgivelser. De fleste ønsker tvert imot å leve så normale liv som mulig, på tross av og med de utfordringene de måtte ha.

En sentral erfaring er at verktøyets viktigste funksjon er å skape bevissthet om betydningen av nabodialog i komplekse prosesser. Selv når det oppstår uforutsette hendelser, er det viktig å ikke gi opp arbeidet med dialogen – men heller bruke den som et redskap for læring, forståelse og videre utvikling.

Kommunikasjon, involvering og dialog

Basert på kommunenes erfaringer og uttrykte behov, har kommunikasjon blitt en rød tråd i verktøydesignet. Et sentralt spørsmål har vært: *Hvordan kan kommunikasjonen og dialogen mellom kommune og nabolag styrkes, og samtidig skape merverdi?*

Ved etableringen av nye boliger, er noe av kommunikasjonen med naboer lovpålagt gjennom Plan- og bygningsloven som stiller krav knyttet til medvirkning både på plan- og byggesaksnivå. Det anbefales imidlertid å gå utover de lovpålagte rammene, og aktivt legge til rette for reell involvering av nabolag og lokalmiljø.

Det er mange hensyn å ivareta når det gjelder etablering av nye boliger i eksisterende boligområder.

I dette arbeidet skiller vi mellom kommunikasjonsstrategi og involveringsplan:

- **Kommunikasjonsstrategien** omhandler overordnede prinsipper for hvordan kommunikasjon skal foregå, til hvem, hva det skal kommuniseres om og når, hvilke ressurser som kreves mv.
- **Involveringsplanen** bygger på strategien og konkretiserer tiltakene for det enkelte prosjekt. Her inngår tidsplan, møtefrekvens, temaer og ansvarlige aktører.

En god kommunikasjonsstrategi bør inneholde en analyse av dagens situasjon, tydelig definerte mål, klar målgruppeforståelse, et konsistent og engasjerende budskap, valg av hensiktsmessige kanaler, en handlingsplan med tidsfrister, og metoder for å måle resultater.

Å utvikle en slik strategi er i seg selv en viktig prosess. Gjennom arbeidet skapes en felles forståelse og bevisstgjøring hos alle involverte. Målet er at alle har et felles mål og kan begynne arbeidet med å:

- **Dele generell kunnskap:** Innbyggere bør involveres tidlig i prosessen fram mot etablering av gode og integrerte nabolag. Dette gir rom for større forståelse, bedre samarbeid og mindre motstand. Det er imidlertid ikke slik at naboer har rett til å få vite alt om hverandre, personvern og respekt må alltid ligge til grunn. Likevel kan usikkerhet ofte skape frykt og skepsis mot det som oppleves som annerledes. Derfor gjerne det som er mulig å dele og som man tror kan skape trygghet og tillit.
- **Jobbe med bevisstgjøring:** Et tydelig delmål i prosessen bør være å styrke bevisstheten om betydningen av dialog og inkludering. Det bør legges opp et løp som omfatter både kommunens ansatte og innbyggere generelt, samt dem som er direkte berørt av prosjektene – som saksbehandlere, tjenesteytere, frivillige, naboer og de som skal flytte inn. Legg strategiene opp slik at også dette ivaretas.
- **Etablere kanaler og virkemidler:** Strategien bør ha en overordnet holdning til, og eventuelt en «palett» for, hvilke kommunikasjonskanaler som skal benyttes i prosjektene (sosiale medier, e-post) i tråd med hva som er kommunens kultur.

Verktøyets formål og bruk

Hva verktøyet skal bidra til å løse

Det å være en god nabo er et felles ansvar, og godt naboskap er av høy verdi. Målet med verktøyet er å bevisstgjøre og ivareta en god dialog med og mellom alle berørte parter. For å nå dette målet må det tilrettelegges for et systematisk og målrettet arbeid.

Metodikk kan tilpasses både små og store kommuner, ulike prosesser og tidslinjer samt ulike nabolag og boligtyper. Metodikken passer uavhengig av om det er forventet en skepsis eller ikke til nye prosjekter.

Det er et håp at verktøyet kan bidra til gode prosesser mellom kommuner og nabolag, redusere konflikter og bidra til gode dialoger og hensiktsmessige kommunikasjonsformer.

Å ta verktøyet i bruk

Målet er at kommunen tar i bruk verktøyet tidlig i prosessen, for å legge til rette for åpenhet, medvirkning og bærekraftige naborelasjoner og på denne måten sikre målrettet bruk av ressursene på et overordnet plan. Verktøyet er videre ment å være en veileder for de som organiserer kommunikasjon og involvering av naboer og berørte. Verktøyet kan bidra med definisjoner knyttet til formål og behov, hvem som skal delta og forslag til metodikk.

Det er også et mål at berørte naboer kan benytte verktøyet til bevisstgjøring og for å få innblikk i hva slags tenkning som ligger til grunn for involvering, samt hva slags potensial dette kan utgjøre for et inkluderende samfunn.

Ethvert prosjekt vil kunne ha ulike behov, og det er lagt opp til at de ulike elementene skal kunne benyttes hver for seg og i ulik rekkefølge og dermed skreddersys for hver situasjon.

Inndelingen i hovedfaser skal muliggjøre bruk av verktøyet også for delprosesser eller for konkrete problemstillinger. Verktøyet skal kunne rette seg mot et spesifikt prosjekt eller mot en ny måte å organisere arbeidet på opp mot systemnivå.

Vårt ønske er at verktøyet skal bidra til:

- at naboinvolvering og nabodialog blir et sentralt element ved planlegging av prosjekter, utbygging og tildeling av boliger til sårbare innbyggere
- at kommuner på sikt får opparbeidet en større, variert og mer tilpasset boligportefølje som kan møte ulike behov
- at alle nabolag og lokalsamfunn i større grad bidrar til å forhindre bostedsløshet ved å etablere gode boliger og nabolag for alle
- økt tillit mellom innbyggere og kommunen gjennom at kommunen involverer naboer og tar tydelig ansvar for de mest sårbare
- mindre fordommer og et mer inkluderende og raust samfunn

《

|

,

》

”

,

》

‘

—

”

‘

》

《

,

“

—

,

》

‘

”

》

,

|

》

« , » “ ’ | »

— ‘

‘ «

”

» ‘

, —

» | , “ » , »

Del 2

**Verktøyet:
Å jobbe med nabodialog**

Innledning	12
Prosess	13
Planlegging	14
Innflytting	16
Oppfølging	18

Innledning

Verktøy for nabodialog skal veilede kommunene i hvordan de kan legge til rette for involvering av nabolag når nye boliger og tiltak etableres. Arbeidet foregår langs en tidsakse som er delt inn som følger:

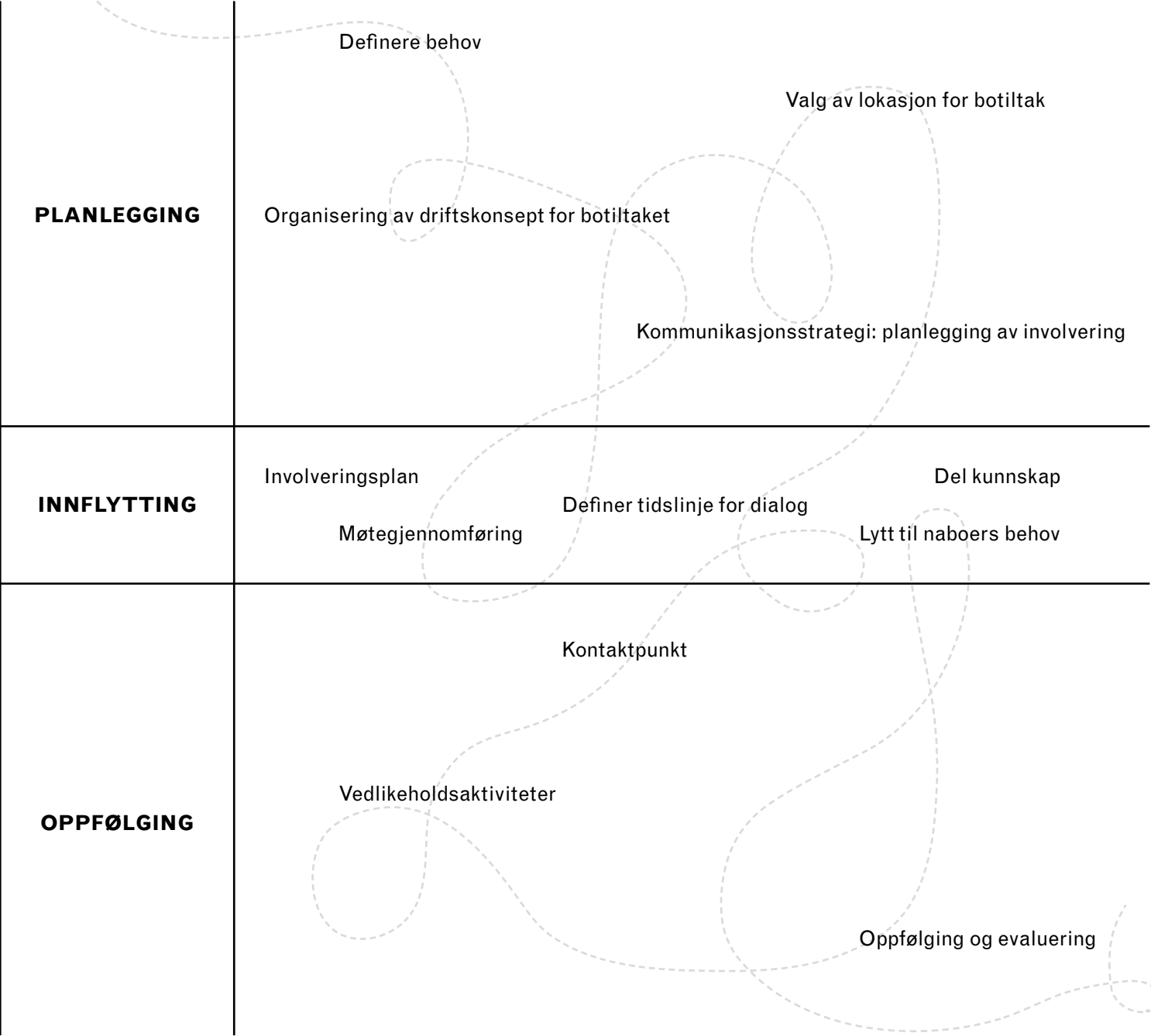
- **Planlegging:** Tilrettelegging på overordnet nivå der valg av tjenestetilbud, gjennomføringsstrategi for byggeprosjekt og kommunikasjonsstrategi klarlegges
- **Innflytting:** Når det nærmer seg fysisk oppføring og innflytting med fokus på tillitsbygging og iverksetting av mer konkret involveringsplan for dialog med berørte
- **Oppfølging:** Relasjonsmessige og fysiske vedlikeholdsaktiviteter, etablering av kontaktpunkter og evalueringer

Det er aldri for sent å starte en nabodialog, det betyr at dialogen kan begynne når som helst og også i allerede etablerte naboforhold.

En fordel med å ta verktøyet i bruk allerede under planleggingen, er at man sikrer nabodialogen i de neste fasene. At kommunen følger opp dialogen og er åpen om kommunens forpliktelser i fortsettelsen, vil kunne påvirke positivt hvordan naboer møter kommunen i neste prosjekt.

Arbeidet med nabodialog er med andre ord et kontinuerlig arbeid med å bygge og vedlikeholde tillit. En god og tillitsfull relasjon mellom kommunen og nabolaget er avgjørende for at fremtidige prosesser rundt boligfremskaffelser og etableringer skal oppleves som trygge, åpne og gode – for både beboere, naboer og kommunen selv.

Prosess

Dette er en oversikt over faser hvor arbeid med nabodialog bør inngå, men hvor inngangen til arbeidet vil variere fra prosjekt til prosjekt. Den er ment som et veiledende utgangspunkt.

Planlegging

Med planlegging menes her tilretteleggingen av alle aktiviteter som skal foregå før innflyttingen finner sted. Det skal defineres hva behovet er og hva botiltaket skal svare på. Dette innebærer også valg og organisering av driftskonsept, boform og tjenestetilbud og fatting av eventuelle politiske vedtak knyttet til dette.

I denne fasen skal det også velges lokasjon og vurderes om det finnes egnede eksisterende bygg eller om behovet krever nybygg. I forlengelse av dette må det utredes om rammesøknad er tilstrekkelig for gjennomføring, eller om området må omreguleres for å etablere ønsket botiltak. Det bør gjennomføres en kartlegging og analyse av aktuelle nabolags egnethet, både med tanke på fysiske rammer, sosialt miljø og områdets eksisterende demografi. Analysen skal danne grunnlag for om området kan «tåle» boliger for den aktuelle målgruppen.

Et sentralt element er også å etablere en kommunikasjonsstrategi for å sikre at medvirkning skjer på rett nivå og til rett tid. I dette ligger at det blant annet bør gjennomtenkes en plan for involvering der følgende elementer kan være sentrale aktiviteter:

- **Definer en tidslinje:** Det bør i hvert enkelt etableringsprosjekt vurderes hvilke tidspunkt som kan være aktuelle for å ha en

konstruktiv kommunikasjon med beboere i nabolaget. I tidslinjen bør også innflytting og oppfølging etter innflytting inngå.

- **Vurder ulike møtetyper og møtefrekvens:** Som regel vil det være behov for informasjons- og dialogmøter av ulik karakter og format. Jevnlige oppfølgingsmøter og faste møtepunkter gjennom hele prosessen bidrar til å skape tillit og etablere en felles forståelse for utfordringer og muligheter. Hvis målet er dialog, ikke informasjon, kan store folkemøter være krevende. Nabolagsmøter i mindre grupper er bedre for dialog, mens store folkemøter kan fungere godt for å gi informasjon.

- **Definer målgruppen for møtene:** I lys av formålet, må det vurderes hvem som skal inviteres. Det kan være nyttig å utforske ressurspersoner, eventuelt om det kan etableres grupper i nabolaget som kan være nyttige støttespillere.

- **Klargjør formål og påvirkningsrom:** Det bør gjøres tydelig hva naboene kan påvirke og hva som ikke kan påvirkes. Dette skaper realisme og reduserer misforståelser.

Planlegging

	FORMÅL OG KARTLEGGINGSBEHOV	DELTAKERE	METODIKK
Definere behov	Legge opp et målrettet løp og kartlegge behov som boligprosjektet skal dekke	Aktuelle etater i kommunen	Behovskartlegging og definisjon av suksesskriterier for valg av tiltak og tomt
	Forankre arbeidet internt i kommunen og utarbeide en felles forståelse av utfordringer og løsninger	Politikere og administrasjon	Prosessamtaler, «ordførers time»
	Etablere en felles overordnet kunnskapsbase	Fagkompetanse i feltet og nøkkelpersoner i kommunen	Innhente kunnskap og dokumentasjon
Organisering av drifts-konsept for botiltaket	Legge grunnlag for valg av driftskonsept og boform basert på dybde- og lokalkunnskap	Aktuelle tjenesteområder	Rådgiving fra tjenesteområder
Valg av lokasjon for botiltak	Legge grunnlag for informert valg av lokasjon basert på besluttet boform	Aktuelle tjenesteområder	Steds- og tomtanalyse, mulighetsstudier, observasjonsvandring (barnetråkk, rustråkk, nabotråkk)
	Forberede beslutningsgrunnlag, planlegge prosess og fremdrift. Avklare planstatus/behov for regulering (eksisterende bygg/nybygg; egen bolig eller samlokaliserte boliger)	Aktuelle etater i kommunen	Kontakt med planmyndighet, lovpålagt medvirkning
	Kartlegge og eventuelt sette av midler til nærmiljøtiltak som styrker fellesskap, trygghet og omgivelser	Politikere og administrasjon	Forankre budsjettvedtak hos politikere
	Forplikte politikerne og utarbeide beslutningsgrunnlag	Politikere og administrasjon	Forankring før vedtak
Kommunikasjonsstrategi: planlegging av involvering	Forplikte kommunen i kommunikasjonen med innbyggerne. Vurdere kommunikasjon ut over det lovpålagte gjennom regulering og rammesøknad. Etablere tidslinje for involvering.	Politikere, administrasjon og kommunikasjonsenhet	Workshop med involverte i kommunen
	Utarbeide en involveringsplan. Gjøre naboer kjent med nye planer, definere hva de kan påvirke og vurdere møteformat og størrelse ved planlegging av møter.	Beboere og aktuelle etater i kommunen	Informasjon på kommunens nettside og møter med nabolaget før nabovarsel
	Håndtere klager og spørsmål fra naboer	Aktuelle etater i kommunen	Fastsette prosess for klagehåndtering

Innflytting

Innflyttingsfasen kan ha avgjørende betydning for hvordan naboskapet utvikler seg.

God dialog og bygging av fellesskap fra dag én er viktig for et godt naboforhold. Kommunen spiller her en sentral rolle som tilrettelegger og bindeledd mellom nye og eksisterende beboere.

Å kjenne naboene sine gjør det lettere å vise respekt – både for hverandre og for felles omgivelser. Både gamle og nye naboer i et nabolag kan ha ressurser og ønsker om å hjelpe til med praktiske gjøremål. Kommunen bør derfor kartlegge slike ressurser i denne fasen og legge til rette for at de kan brukes som inngang til fellesskap og inkludering.

Dersom det dreier seg om bemannede boliger, kan nabolaget inviteres til visning og

møte med de ansatte når boligene står ferdig, gjerne før beboerne flytter inn. Nabolagsgrupper kan spille en viktig rolle i å bidra til sosial inkludering, for eksempel gjennom initiativer som dugnader, nabolagsfester og andre felles aktiviteter. Dette kan bidra til å bryte ned barrierer, skape trygghet og styrke den gjensidige ansvarsfølelsen i bomiljøet.

Dersom en utbygging kan gi noe positivt tilbake til nabolaget, kan dette være med på å dempe skepsis eller motstand. Kommunen bør møte naboene med en reell vilje til å forstå deres behov. Kanskje savner de en lekeplass, et grøntområde, bedre belysning, benker eller møteplasser? Slike tiltak er ofte relativt enkle å gjennomføre, og vil kunne være en god inngang til den nødvendige nabodialogen.

Innflytting

	FORMÅL OG KARTLEGGINGSBEHOV	DELTAKERE	METODIKK
Del kunnskap	Etablere fora for erfaringsdeling og skape trygghet og forståelse mellom naboene gjennom korrekt informasjon	Beboere, aktuelle kommunale etater, politi og/eller brannvesen	Del informasjon og kunnskap, svar på spørsmål
	Informere om hvordan kommunen jobber med bolig-fremskaffelse og bosetting av sårbare personer i nabolag	Fagenhet og kommunikasjonsenhet i kommunen	Informasjon på kommunens hjemmeside og fysiske møter
Lytt til naboers behov	Gi naboer mulighet til å gi konkrete innspill for å sikre trygghet og trivsel, og identifisere tiltak som styrker nabolaget	Kommunen, nabolags-grupper, borettslag, FAU, skole og andre naboer/grupper	Åpne innspillsmøter med invitasjon via ulike kanaler for bred deltakelse
Sette involveringsplanen ut i livet	Der naboer ikke allerede er involverte: Sikre konstruktiv kommunikasjon med naboene på riktige tidspunkt gjennom hele innflyttingsfasen	Beboere, aktuell fagenhet og kommunikasjonsenhet	Åpne møter og informasjonsbrev
	Avholde informasjons- og dialogmøter i ulike formater gjennom innflyttingsfasen	Beboere, aktuell fagenhet og kommunikasjonsenhet	Gjensidig informasjon og dialog med naboene

Oppfølging

Oppfølgingsfasen er den fasen som strekker seg over lengst tid. Etter planlegging og innflytting handler det om å bo over tid og bli en del av et nabolag.

Å bli invitert med, og bli møtt med forventninger er en viktig del av den normaliseringsprosessen som skal til for å oppleve tilhørighet og inkludering. Mange ønsker å bidra, og kan bli en viktig ressurs for et nabolag. Det bør samtidig foreligge en plan for oppfølging, samt en tydelig og lett tilgjengelig kontaktlinje inn til kommunen for spørsmål og henvendelser.

Flere kommuner peker på utfordringer knyttet til drift og vedlikehold av uteområdene rundt boligtiltak. Det kan derfor være hensiktsmessig å etablere gode rutiner for avfallshåndtering, renhold og generell oppfølging av uteområdene, slik at de fremstår som trygge og attraktive over tid.

Utfordringer kan likevel oppstå. Henvendelser som gjelder bråk, uro eller hendelser som krever akutt helsehjelp eller «brannslukking», skal som regel rettes til politiet eller andre nødetater. Men det finnes gråsoner.

Klager, konflikter eller bekymringer som ikke involverer nødetatene må tas på alvor. Det bør være en del av kommunikasjonsstrategien, og en tidlig og tydelig avklaring på hvem som er ansvarlig og hvor man skal henvende seg.

Organisering av tjenester har blitt mer recoverybaserte, der man legger vekt på motivasjon, ressurser og muligheten til å leve et

meningsfullt liv. Perspektivet er ikke lenger utelukkende rettet mot brukeren selv, men omfatter også forhold i omgivelsene som bidrar til å skape gode betingelser for den enkeltes livsutfoldelse.

Det ansettes også i økende grad erfaringskonsulenter innen helse-, omsorg- og velferdstjenester, pedagogiske tjenester eller andre organisasjoner. De ansettes på bakgrunn av sin erfaringskompetanse ervervet som pasient, bruker eller pårørende. Erfaringskonsulenten bidrar til økt brukermedvirkning og en kultur- og holdningsendring som kan bidra til mindre stigma og mer inkludering. På systemnivå vil erfaringskonsulenten være en pådriver for å fremme viktigheten av brukerperspektiv, brukermedvirkning og brukerinvolvering i utviklingen av tjenestene.

Boveiledere og miljøvaktmestere er andre ansattgrupper som gjerne kan ha en sentral rolle. Boveiledere bistår med råd, veiledning og praktisk bistand i forbindelse med flytting og etablering. En miljøvaktmester er en kombinasjon av vaktmester og miljøarbeidere, og i tillegg til individuell oppfølging kan de bidra til å holde orden på uteområder, noe som er viktig for å ivareta gode naboforhold og et trygt bomiljø.

Det er også viktig å følge opp nabolaget og holde kommunikasjonen ved like og med jevne mellomrom høre hvordan det går. Det skaper trygghet og tillit. En evaluering av hele prosessen fra planlegging, via innflytting og oppfølging vil være verdifull både for kommunen, og som læringsgrunnlag for andre kommuner.

Oppfølging

	FORMÅL OG KARTLEGGINGSBEHOV	DELTAKERE	METODIKK
Kontaktpunkt	Gjøre det klart for nabolaget hvor de kan henvende seg i ulike situasjoner: Hva som skal til nødetater og hva som skal til kommunen, hva som haster og ikke	Kommunen og nabolaget	Informasjon i møter med nabolaget og på kommunens nettsider
	Opprette et fast kontaktpunkt i kommunen for henvendelser og bekymringer	Kommunen og nabolaget	Være kontaktpunkt i kommunikasjon med nabolaget
Vedlikeholdsaktiviteter	Opprette et møtepunkt mellom eksisterende og nye naboer for dialog, tillit og trygghet	Kommunen og eksisterende og nye naboer	Dialog og åpenhet
	Holde nabolaget rent og ryddig gjennom dugnader, beplantning og felles vedlikeholdsaktiviteter. Gjøre rutiner for avfallshåndtering kjent.	Kommunen og eksisterende og nye naboer	Fellesmøter om kommunens miljøskapende arbeid i nabolaget. Knytte bånd gjennom praktisk arbeid.
	Vurdere ansettelse av miljøvaktmester som kan bistå nye beboere, holde området i orden og fungere som kontaktpunkt	Kommunen ansvarlig	Aktivitet og medvirkning til trivsel i eget nabolag
Oppfølging og evaluering	Etablere struktur for oppfølgingsmøter og avklare hyppighet	Kommunen og nabolaget	Drøfte struktur med nabolaget og gjøre den kjent via kommunens nettsider og brev
	Evaluerer jevnlig	Kommunen og nabolaget	Evaluerer og beboerkartlegginger

《

！

，

》

”

，

》

‘

—

”

‘

》

《

，

“

—

，

》

，

”

》

，

！

》

« , » “ , ’ | »

— ‘

‘ «

”

Del 3

Eksempler fra utprøvingen

»

,

»

|

,

»

Innledning	22
Tromsø	23
Stavanger	25
Oppsummering	28

“

» , »

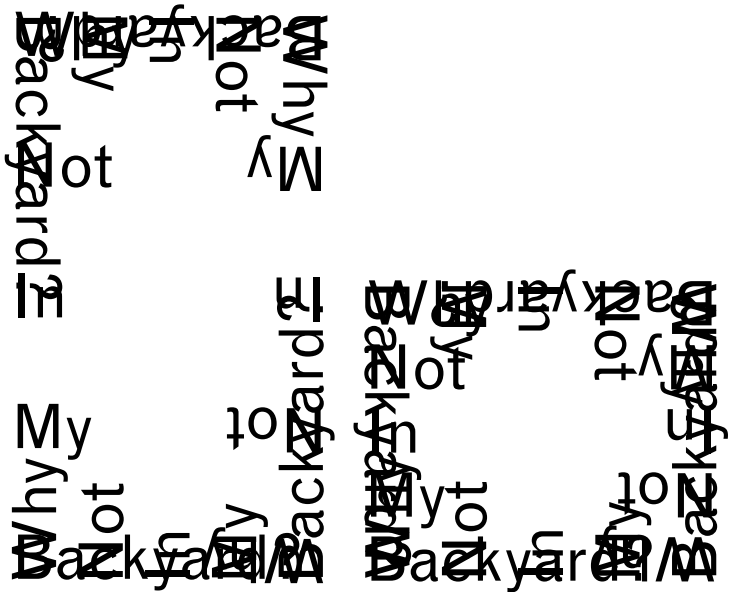
Innledning

I 2025 ble verktøyet testet ut i to kommuner, Stavanger og Tromsø.

Tromsø kommune planla å bygge småhus på flere tomter i allerede etablerte boligområder. De hadde flere eksempler på prosjekter som hadde møtt mange naboprotester, og ønsket å se hvordan bruk av dialogverktøyet kunne bidra til en bedre prosess. Involvering for sent i prosessen hadde ført til dårlig kommunikasjon og steile fronter tidligere. Hva kunne kommunen gjøre annerledes?

Stavanger kommune var i gang med å jobbe mer aktivt med kommunikasjon opp mot innbyggerne i forbindelse med nye prosjekter, da det var flere tilfeller av prosjekter som var blitt stoppet rett før de skulle settes i gang. I tillegg til dette ønsket de å teste ut verktøyet som

et element i etableringen av en aktivitetskafé. I forbindelse med reetablering av et botilbud (små leiligheter primært for enslige) i en boligblokk med 50 kommunale boliger, skulle aktivitetskaféen i første omgang bli et sted for fellesskap for de nye beboerne, men på sikt også en møteplass for nabolaget.

Tromsø

Småhusetablering

Tromsø kommune manglet boliger for personer med samtidige rus og psykososiale utfordringer. Det var flere tomter og områder i byen som var aktuelle og byggeklare for småhus; enkle enkeltstående små boliger for én person. Arbeidet med å forberede nabodialog og involvering var i gang, og det var flere ideer på hvordan de skulle nærme seg nabolagene.

Kommunen skulle teste ut verktøyet slik det forelå (første versjon), for å se på hvordan det fungerte i praksis for deres arbeid. Var verktøyet forståelig? Hva burde forbedres? Hva skulle til for at verktøyet ble et hjelpemiddel og tatt i bruk?

Formålet med den tette kontakten med denne kommunen var altså å få deres innspill til hvordan verktøyet fungerte i praksis.

Fasene i utprøvingen

Utprøvingen startet med en workshop med de som var våre samarbeidspartnere i kommunen. Verktøyet med tidslinje og sjekklister ble gjennomgått. Gruppen dro på befaring og så på de aktuelle tomtene for småhusene. Gjennom et halvår var det flere digitale møter med gjennomgang av prosessen og arbeidet.

Ved oppstart orienterte kommunen om informasjon gitt til innbyggerne om småhusplanene. Kommunen hadde vært i kontakt med sentrale aktører i områdene, som borettslagsstyrer og skoler, og planene om småhus hadde fått en konstruktiv mottakelse.

Det kom flere innspill og forslag til forbedringer og spissing. Et innspill våre samarbeidspartnere ga, var at noen av begrepene i verktøyet i de ulike fasene («før», «under» og

«etter») ikke passet helt til hvordan de tenkte fasene i arbeidsprosessen. Særlig var begrepet «kommunikasjonsstrategi» i tidslinjens andre fase («under») litt uklart for dem. Hva lå i det? Forskergruppen diskuterte og reflekterte rundt dette begrepet sammen med kommunen. Hva er en strategi, og hva skiller en strategi og en plan? Handler det om kommunikasjon på overordnet nivå, eller om hvordan man møter potensielle naboer i praksis? I deres hverdag var det naturlig å kalle det en plan i denne fasen.

Deretter ble det jobbet mer med begrepet kommunikasjonsstrategi, og det ble løftet opp til tidslinjens fase én; planleggingsfasen. Kommunikasjon i denne fasen er et nøkkelement. Det handler om en uttalt og planmessig strategi for hvordan prosjekter skal kommuniseres med lokalsamfunnet. Her er noen punkter det ble jobbet med:

- Hvem i kommunen har det overordnede ansvaret for prosjektet?
- Hvordan sikre at informasjon når fram til de aktuelle aktørene?
- Når skal naboer inviteres til dialog?
- Hvem er kontaktperson og ansvarlig for kommunikasjonen med naboer?
- Hvordan er tilgjengeligheten til denne kontaktpersonen eller kommunikasjonskanalen som velges?
- Hva skal kommunen gjøre med innspillene?

«Ikke så viktig hvordan verktøyet ser ut – det viktige for oss er at det har gitt en bevisstgjøring»

Utpøvingen ble etablert nettopp fordi nabolagsdialog tidligere ikke hadde vært satt i særlig system i deres kommune, og det var noe de ønsket å gjøre noe med. Nabolagsdialog hadde heller ikke vært en del av planleggingen av småhusene. Det ble derfor viktig at involveringen begynte da prosjektet var vedtatt og oppføring av småhusene skulle starte i overskuelig framtid. De begynte å jobbe fram en konkret involveringsplan:

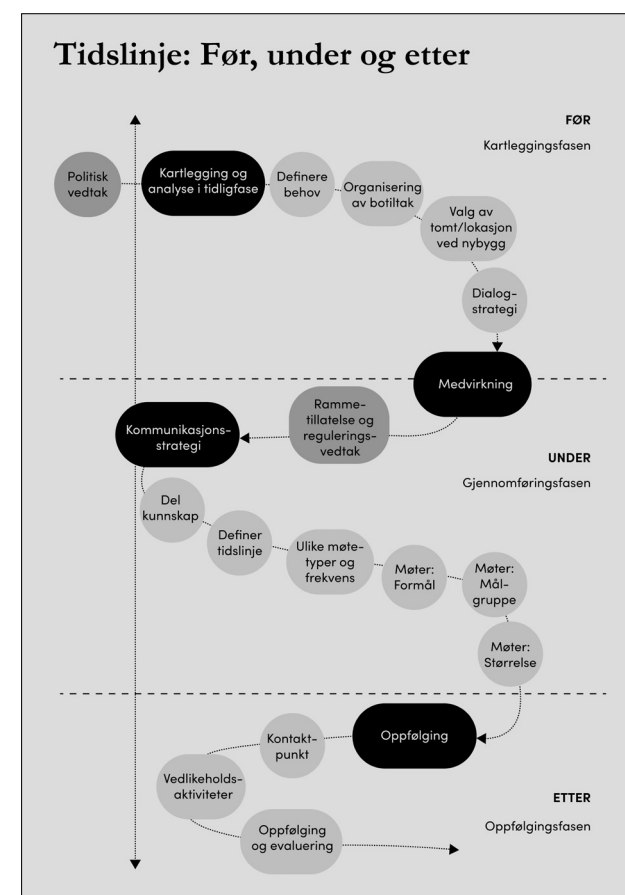
- Hvem er naboene?
- Hvordan organisere involveringen?
- Hva slags møter og i hvilket format (informasjonsmøter, arbeidsmøter, workshops)?
- Hvem skal inviteres til hvilke møter?
- Hvor ofte skal det være møtepunkt og dialog? (Hyppighet kan bestemmes i dialog med naboer)

Mye av dette handlet for kommunen om å bygge tillit og relasjon både til naboer og til andre innbyggere i kommunen. De ønsket som kommune å informere om hva som var gjort, hvilke vurderinger og tomtevalg som var lagt til grunn og hvor i prosessen prosjektene var. Prosessen skulle så langt det lot seg gjøre være transparent, og naboer skulle holdes informert om endringer eller forsinkelser.

Verktøyet som bevisstgjøring

Våre samarbeidspartnere i Tromsø la vekt på at den aller viktigste erfaringen med verktøyet var at den satte nabolagsdialog på agendaen. Utformingen av verktøyet (hvordan det ser ut) var ikke så viktig. Det var viktigere at verktøyet ble en daglig

Tidslinje fra første utgave av verktøyet.

påminnelse om betydningen av nabolagsdialog i deres arbeid for å fremskaffe egnede boliger for potensielt bostedsløse. Dialogen ble et kjerneelement i prosessen ved etablering av småhus for innbyggere med rus- og psykososiale utfordringer. Målet var at en strategi hvor organisering av dialogen var satt i system, på sikt ville bidra til større grad av tillit og mindre naboklager. Transparens og samarbeid med nabolagene ble viktig for å lykkes i etableringer av gode og trygge boliger i nabolag.

Stavanger

Innbygger- involvering ved innflytting i kommunal blokk

I **Stavanger** var utprøvingen todelt. Den ene utprøvingen involverte virksomhetenes ledelse og sentrale personer med ansvar for bygg og eiendom, boveiledning, vedlikehold av bygg, rus og psykiatri og tilrettelegging av tjenester. Denne gruppa var våre samarbeidspartnere under hele prosessen.

Den andre delen av utprøvingen var knyttet til en aktivitetskafé. Ved oppstarten av utprøvingen ble det gjennomført en workshop i aktivitetskaféen der 13 personer deltok.

Det kommunale teamets deltakelse

Teamet i Stavanger kommune var engasjert i nabodialog og ønsket å bidra med innspill til verktøyet. De la til rette for workshop i oppstart av utprøvingen. Den ene dagen var lagt opp som et halvdags møte med teamet fra kommunen for å komme til kjernen av problemstillingen og spisse utprøvingen. Den andre dagen var det invitert til workshop i aktivitetskaféen som skulle bli sentral i utprøvingen. Her ble det samlet flere ansatte fra kaféen i tillegg til det kommunale teamet.

Det kommunale teamet ønsket å prioritere og systematisere arbeidet med nabodialogen. De hadde erfart tidligere at grundig informasjon som legges ut tidlig på kommunens nettsider var en suksessfaktor i andre prosjekter. De ønsket i større grad å samordne seg på feltet som handlet om dialog med nabolag ved etablering av boliger for personer med psykososiale utfordringer og ruslidelser. Dette krever blant annet fokus på samhandling på tvers, at politikere og administrasjonen opplever at de «spiller på lag», og at det er en systematikk i arbeidet som

er transparent, både for kommunen og for nabolagene i kommunen.

Også denne kommunen ga innspill til begreper i verktøyet. De mente at tidslinjas første fase, kartleggingsfasen, som også ble kalt «før», ikke startet med riktig aktivitet. I verktøyet starter fasen med at det foreligger et politisk vedtak, men dette stemmer ikke med deres hverdag. De mente at definering av behov og andre elementer i denne fasen burde komme før et politisk vedtak.

Aktivitetskaféen som sentral arena

Kommunen var i gang med å oppgradere en kommunal boligblokk med 50 leiligheter. Blokkene hadde hatt et dårlig omdømme, og det hadde vært en del uro knyttet til beboeres atferd. Når blokkene nå skulle oppgraderes, ble det også en delvis utskifting av beboerne. Leilighetene skulle nå huse en mer variert gruppe med personer med utfordringer knyttet til rus og psykososial helse, flyktninger og andre beboere, primært enslige, som trenger den stabiliteten en kommunal bolig kan gi. Noen av de som hadde bodd der tidligere skulle bli boende, andre fikk tilbud om andre kommunale boliger eller botiltak, og noen hadde ikke krav på kommunal bolig lenger.

Oppgraderingen involverte fasaden, leilighetene og utearealet. Heisen ble skiftet ut, og første etasje skulle bygges om og bli et hyggelig fellesareal for beboerne. Arealet i første etasje, tidligere boder og arealer for oppbevaring, ble besluttet oppgradert til en aktivitetskafé for beboerne i blokkene som skulle flytte inn i løpet av utprøvingsperioden. Kommunen var spent på om den nye sammensetningen av beboere og

Aktiviteter og planer for intern nabodialog (bli kjent & trygging)

Hva har dere gjort

Hva gjør dere nå

Planer framover

Skriv inn for eksempel piler og dato/måned for gjennomførte eller planlagte aktiviteter. Kan endres og tilpasses.

Aktiviteter og planer for ekstern nabo-dialog (blokka & beboerne som nabo)

Hva har dere gjort

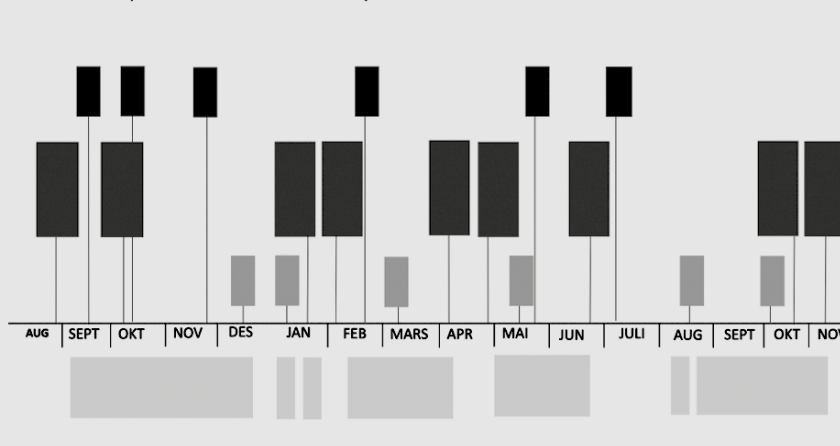
Hva gjør dere nå

Planer framover

Skriv inn for eksempel piler og dato/måned for gjennomførte eller planlagte aktiviteter. Kan endres og tilpasses.

WNIMBY tidsplan for aktiviteter – eksempel

*Verktøy brukt
i den ene
kommunen
våren 2025.*

oppgraderingen ville medføre mer ro, trygghet og trivsel for beboerne.

Aktivitetskafeen skulle drives av kommunen og ideelle organisasjoner i samarbeid. De ansatte var representanter fra de tre aktørene og skulle bygge opp tilbudet fra bunnen av, og i samarbeid med de som flyttet inn. Aktørene ønsket ikke å bestemme innholdet på forhånd. De startet arbeidet med å sette lokalene i stand og fylle dem med møbler, biljardbord, spill og andre aktivitetsskapende elementer. Frivillige og erfaringskonsulenter ble også involvert i arbeidet.

De ansatte i aktivitetskaféen ønsket å fokusere på blokkas beboere helt i starten og utsatte å involvere naboer i nærområdet for øvrig. De så nødvendigheten av å bygge tillit, trygghet og relasjon blant beboerne, det vil si naboskapet internt.

Det tok lengre tid enn man hadde sett for seg før beboerne kunne begynne å flytte inn. Det var forsinkelser både knyttet til oppussingen, og med kommunens arbeid med boligtildeling.

Noen fikk tildelt bolig, men ønsket ikke å ta imot tilbudet. De ansatte startet i det små, men opplevde at de ikke kom i gang. Noe uklar organisering der roller og mandater ikke var tilstrekkelig definert var også utfordrende.

Men denne litt saktegående oppstarten ga likevel de ansatte muligheten til å utvikle og spisse konseptet for møtestedet. Som del av utprøvingen fikk de derfor tilsendt utdrag av verktøyet, som for eksempel en versjon av tidslinja delt inn i hva som er gjort, hva vi gjør nå og hva vi planlegger å gjøre, for å visualisere hva de allerede arbeidet med av utviklingsarbeid som ansatte i aktivitetskaféen.

Etter at beboerne hadde flyttet inn, og da første fase med etablering av aktivitetskaféen var avsluttet, var planen at kommunen og de ansatte i aktivitetskaféen skulle begynne arbeidet med nabodialogen eksternt, det vil si de som er blokkas naboer.

Etter en tid med møter og samtaler, ble det likevel bestemt å vente med dialogen eksternt. Trygghet og fellesskap i blokka ble det viktigste i denne fasen. Det ble satset alt på å utvikle tilbudet, det ble jobbet med informasjon for å få beboerne til å bli oppmerksomme på tilbudet og bruke aktivitetskaféen, de utvidet åpningstiden og satte i gang mange ulike aktiviteter. Et sentralt element ble matservering hver dag. En del av suksessen var tett kontakt med boveilederne som har ansvaret for beboerne ved innflytting.

Resultat fra utprøvingen i aktivitetskaféen

Det kommunale teamet, som hadde det overordnede ansvaret, opplevde utprøvingen som et

nyttig prosjekt å delta på, men samtidig mente de at de ikke hadde fått til å følge opp de ansatte i aktivitetskaféen tilstrekkelig. De opplevde at stadige endringer og ytre forhold gjorde at prosessen som skulle utprøves ble forsinket, og dette vanskeliggjorde oppstart av dialogarbeidet. De ansatte i kaféen trengte veiledning for å kunne ta dialogverktøyet i bruk og gjøre det relevant i sitt arbeid. Forskerteamet registrerte samtidig at disse forsinkelsene ga mer tid og rom til å bli mer forberedt ved innflytting og jobbe mer planmessig og mindre ad hoc med beboerne.

Oppsummerende betraktninger

Forsinkelser og uforutsette hendelser

Utpøvingen skulle gøres i løpet av seks til ni måneder. Det i seg selv viste seg å være ganske kort i en kommunal hverdag. Begge kommunene opplevde at de ble forsinket og delvis stoppet i prosessen av ytre hendelser.

Kommunene møtte på uforutsette ting, planer som ble endret og folk i sentrale posisjoner som sluttet, og kontinuiteten i arbeidet ble påvirket av dette. Den ene kommunen hadde ikke mulighet til å ansatte nye personer, så selv om arbeidsmengden var den samme, falt dette nå på færre hender. Det ble opplevd som utfordrende for de som stod i dette arbeidet.

Den andre kommunen opplevde forsinkelser i innflytting i boligblokka, og bemanningen i aktivitetskafeen opplevde at de ventet på at beboerne skulle flytte inn uten å ha relevante oppgaver i denne ventetiden. De ansvarlige i kommunen ga uttrykk for at tilbudet var kommet i gang for tidlig. Samtidig så man at det ble mye læring i denne første fasen, for eksempel knyttet til hvordan arbeidet bør organiseres.

Gjennomgang av tidslinja og begreper

Innspill kommunene ga var at de likte både ideen om en tidslinje og sjekklister. Imidlertid kunne tidslinjen gi en oppfatning av en strømlinjeformet, eller lineær prosess, mens prosessen oppfattes mer dynamisk i realiteten. Andre innspill var at begreper i tidslinja ikke var i samsvar med hvordan prosessen foregikk i kommunen eller at de ansatte i kommunen ikke forstod umiddelbart hva som var betydningen av begrepet.

På bakgrunn av innspillene ble begrep og faser i tidslinja systematisk gjennomgått, og det ble vurdert hvordan de ble brukt og hvordan de ble definert.

Utrøvingen ble en produktiv erfaring der innspillene og samarbeidet med alle aktørene gikk parallelt, og av og til var opplevelsen til våre samarbeidspartnere at de gikk ett skritt fram og to skritt tilbake. Forskergruppen som fulgte utrøvingen fra utsiden vil heller omtale prosessen som to skritt fram og et skritt tilbake. Steg for steg gikk arbeidet framover, ved at de satte ord på prosesser, definerte innhold og aktiviteter som var viktige for en god nabodialog og dermed utviklingen av verktøyet.

« , » “ , ’ | »

— ‘

‘ «

”	Del 4		
Verktøyet kort oppsummert		Forutsetninger for en god nabodialog	30
		Sjekklister	31
»			“

» ,

, —

» | , ” » , »

Forutsetninger for en god nabodialog

Dette verktøyet skal kunne brukes som en inspirasjon for involvering av innbyggere. For at dette skal lykkes må det være en selvfølgelig del av arbeidet og aldri oppleves som for sent å starte nabodialog.

Etablering av botilbud for alle som trenger bistand til å skaffe og beholde bolig er en prioritert oppgave i alle kommuner. Selv om uforutsette ting oppstår (for eksempel utsettelse i prosjekter), må man ikke gi opp arbeidet med nabodialogen, men heller bruke disse rommene til å jobbe med bedre tilgjengelighet og dialog. Nabodialog er en kontinuerlig prosess.

- Nabodialogsverktøyet skal være lett å forstå og å bruke uavhengig av hvor man er i prosessen
- Nabodialog skal prioriteres og forankres i kommunen, og være en naturlig del av arbeidet i ethvert planlagt boligprosjekt
- Arbeidet med nabodialog bør være preget av transparens og planmessighet
- Kommunen må være tydelige på formålet med nabodialogen, og rammene for når og hva naboer kan påvirke
- Nabodialogsverktøyet skal være anvendelig uavhengig av kommunens størrelse, organisering og type prosess

Sjekkliste: Planlegging

1

Definere behov

- Kartlegg behov og definer mål for boligprosjektet.
- Forankre prosjektet internt i kommunen og skap felles forståelse.
- Etabler en felles kunnskapsbase med relevant fagkompetanse.
- Bruk behovskartlegging, prosess-samtaler og dokumentasjon som metodikk.

2

Organisering av driftskonsept for botiltaket

- Velg driftskonsept og boform basert på lokal og faglig innsikt.
- Involver relevante tjenesteområder for rådgivning.

3

Valg av lokasjon for botiltak

- Gjør informerte valg av lokasjon basert på valgt boform.
- Utfør steds- og tomteanalyser, mulighetsstudier og observasjonsvandring (barnetråkk, rustråkk, nabotråkk).
- Planlegg prosess og fremdrift, avklar reguleringsbehov.
- Kartlegg og sett av midler til nærmiljøtiltak som styrker fellesskap og trygghet.
- Forplikt politikere og utarbeid beslutningsgrunnlag.

4

Kommunikasjonsstrategi: planlegging av involvering

- Ha som mål å jobbe med god kommunikasjon med innbyggerne, også utover lovpålagte krav.
- Lag en involveringsplan og informer naboer om nye planer og påvirkningsmuligheter.
- Vurder ulike møteformater, og lag et godt system for håndtering av klager og spørsmål fra naboer.
- Bruk kommunens nettside og fysiske møter som informasjonskanaler.

Sjekkliste: Innflytting

1

Del kunnskap

- Etabler fora for erfaringsdeling for å skape trygghet og forståelse mellom naboer.
- Gi korrekt og tilgjengelig informasjon til beboere, kommunale etater, politi og brannvesen.
- Informer om kommunens arbeid med boligfremskaffelse og bosetting av sårbare innbyggere.
- Bruk kommunens hjemmeside, sosiale media og fysiske møter som informasjonskanaler.

2

Lytt til naboers behov

- Gi naboer mulighet til å komme med konkrete innspill for å styrke trygghet og trivsel.
- Involver nabolagsgrupper, borettslag, FAU, skole og andre naboer.
- Arranger åpne innspillsmøter med bred invitasjon via ulike kanaler.

3

Sette involveringsplanen ut i livet

- Sikre konstruktiv kommunikasjon med naboene gjennom hele innflyttingsfasen.
- Avhold informasjons- og dialogmøter i ulike formater.
- Bruk åpne møter og informasjonsbrev for å nå ut.
- Frem gjensidig informasjon og dialog mellom kommune og naboer.

Sjekkliste: Oppfølging

1

Kontaktpunkt

- Differensier for nabolaget hvor de skal henvende seg i ulike situasjoner (nødetater vs. kommune, hastesaker vs. ikke-hastesaker), og etabler et fast kontaktpunkt i kommunen ved behov for henvendelser.
- Formidle informasjon via møter og kommunens nettsider.
- Vær aktiv i kommunikasjonen med nabolaget.

2

Vedlikeholdsaktiviteter

- Skap møteplasser mellom nye og eksisterende naboer for å fremme dialog, tillit og trygghet.
- Organiser dugnader, beplantning og felles vedlikehold for å holde nabolaget ryddig.
- Informer om rutiner for avfallshåndtering.
- Arranger fellesmøter om miljøskapende tiltak.
- Vurder å ansette en miljøvaktmester som bistår nye beboere og fungerer som kontaktpunkt.
- Fokuser på trivsel og medvirkning i eget nabolag.

3

Oppfølging og evaluering

- Etabler en struktur for oppfølgingsmøter og avklar hvor ofte de skal holdes.
- Drøft struktur og møtepunkt med nabolaget som gjøres kjent via nettsider og brev.
- Evaluer jevnlig for å sikre forutsigbarhet og planmessighet.

《

|

,

》

”

,

》

‘

—

”

‘

》

《

,

“

—

,

》

，

”

》

,

|

》

Forslag til videre lesning

BOVEL (2024) <i>They must live somewhere!</i>	hdl.handle.net/11250/3130213
Friesinger, Flåto og Larsen (2024) <i>Et kritisk blikk på tekster om boliger for personer med psykisk helse- og/eller rusproblematikk: Ideen om den best egnete boligen</i>	idunn.no/doi/full/10.18261/nost.8.5.3
Helsedirektoratet (2012 og 2022) <i>Nasjonal faglig retningslinje for utredning, behandling og oppfølging av personer med samtidig ruslidelse og psykisk lidelse (ROP-lidelser)</i>	helsebiblioteket.no/innhold/lenker/retningslinjer-og-veiledere/rus/rop-lidelser-nasjonal-faglig-retningslinje-for-utredning-behandling-og-oppfolging-av-personer-med-samtidig-ruslidelse-og-psykisk-lidelse
Jære, Lisbet (2019) <i>Boligen er viktig for helsa til psykisk syke</i>	gemini.no/2019/06/boligen-er-viktig-for-helsa-til-psykisk-syke/
KBT Kompetanse (2021) <i>Jarleveien 10 – beboernes erfaring med boligløsning for rusavhengige</i>	kbtkompetanse.no/jarleveien-10-kbt-har-evaluert-beboernes-erfaring-med-boliglosning-for-rusavhengige/
NAPHA (2021) <i>Et sted å bo – med rom for å leve. Inspirasjon til boligsosialt arbeid</i>	napha.no/content/24849/nytt-temahefte:-et-sted-a-bo-med-rom-for-a-leve
Nitter, Kathrine (2020) <i>– Folk med rus- og psykiske lidelser må få være med på å planlegge egen bolig</i>	gemini.no/2020/04/folk-med-rus-og-psykiske-lidelser-ma-fa-vaere-med-pa-a-planlegge-egen-bolig/

NTNU Samfunnsforskning (2025) <i>ABC for god psykisk helse – en litteraturanalyse av implementeringserfaringer</i>	samforsk.no/publikasjoner/abc-for-god-psykisk-helse-en-litteraturanalyse-av-implementeringserfaringer
NTNU Samfunnsforskning (2020) <i>Jarleveien 10: Erfaringer fra et kommunalt boligkompleks for rusavhengige i Trondheim</i>	samforsk.no/publikasjoner/jarleveien-10-erfaringer-fra-et-kommunalt-boligkompleks-for-rusavhengige-i-trondheim
NTNU Samfunnsforskning (2014) <i>Stolt beboer: Folk og hus i Tollåsenga</i>	samforsk.no/publikasjoner/stolt-beboer-folk-og-hus-i-tollasenga
NTNU Samfunnsforskning (2021) <i>Trygg bolig for en meningsfull hverdag: Utvikling av nytt bo- og tjenestetilbud for personer med ROP-lidelser og voldsrisiko</i>	samforsk.no/publikasjoner/trygg-bolig-for-en-meningsfull-hverdag-utvikling-av-nytt-bo-og-tjenestetilbud-for-personer-med-rop-lidelser-og-voldsrisiko
Oslo kommune (2020) <i>Metodehåndbok: «Bosetting av personer med sikkerhetsproblematikk i egne hjem», Velferdsetaten og 6 bydeler</i>	oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/
PRIOslo/Velferdsetaten (2023) <i>Boliger for personer med rus- og psykiske helseproblemer – med vekt på forsterkede boliger</i>	oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/
PRIOslo/Velferdsetaten (2023) <i>Kunnskapsrapport: Samlokaliserte boliger med base og småhus</i>	oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

Riksrevisjonen (2024–2025) <i>Helse- og velferdstjenester til personer med samtidige rusmiddellidelser og psykiske lidelser.</i> <i>Dokument 3: 5</i>	riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2024-2025/helse-og-velferdstjenester-til-personer-med-samtidig-rusmiddellidelse-og-psykisk-lidelse/
Sandnes kommune (2025) <i>Naboløftet – For et varmere og mer inkluderende Sandnes</i>	sandnes.kommune.no/naboloftet
Skog Hansen, Inger Lise; Bråthen, Ketil; Olsen, Terje (2022) <i>Sammen om trygg bosetting, Universitetsforlaget</i>	
SINTEF Community (2019) <i>Bokvalitet og verdighet – en evaluering av boliger for mennesker med rus- og psykiske lidelser</i>	sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2588924
SINTEF Community (2020) <i>Etablering av boliger for mennesker med rus- og psykiske lidelser – erfaringer fra norske kommuner</i>	sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2647697
SINTEF Community (2021) <i>Småhus – hjem og verdig botilbud for personer med ruslidelser og psykiske lidelser? Kommunenes erfaringer og beboernes stemmer</i>	sintef.brage.unit.no/sintef-xmlui/handle/11250/2735633
Velferdsetaten (2022) <i>Rustråkk</i>	oslo.kommune.no/helse-og-omsorg/rusomsorg/program-for-rusfeltet-i-oslo-2020-2024-prioslo/

Why

?

BackYard

My

In

Not

Why

Not

?

In

BackYard

My

My

HelsA

BackYard

In

?

Not

Why

Not

In

My

BackYard

?

Why